

Resultatredovisning av det regionala utvecklingsarbetet

1. Likvärdiga möjligheter till boende, arbete och välfärd

Observera! Maximalt antal tecken inklusive blanksteg för frågorna 1.1–1.5 är sammantaget 11 000.

Ange i frågorna 1.1–1.3 vilka aktörer (kommuner, statliga myndigheter inklusive länsstyrelser, organisationer, till exempel det civila samhällets organisationer, och näringslivet) ni har samverkat med inom detta område samt hur samverkan har bedrivits och fungerat.

Beskriv genomgående i frågorna 1.1–1.3 eventuella utmaningar och framgångsfaktorer i genomförandet.

1.1 Beskriv hur det strategiskt viktigaste arbetet inom detta område har genomförts.

Region Gotland samordnar det strategiska arbetet med regionala utvecklingsstrategin *Vårt Gotland 2040* via tre tematiska genomförandeprogram. Programmen baseras på mål för 2027 och insatsområden som styr prioritering och resursfördelning. Genomförandet stöds av en samverkansstruktur med ett regionalt utvecklingsråd och två forum, där samhandling, lärande och gemensamt ansvarstagande är centralt.

I Forum för social välfärd deltar representanter från Region Gotland och ett nittio-tal aktörer inom offentlig sektor, näringsliv och civilsamhälle. Forumet främjar samverkan kring hälsa och social hållbarhet, samt ger kunskap, inspiration och nya kontakter.

Under 2024 har två stora folkhälsoenkäter genomförts: ungdomsenkäten *Liv och Hälsa Ung* och den nationella enkäten *Hälsa på Lika Villkor*. Resultaten bearbetas för att ge en uppdaterad bild av befolkningens hälsa, analyserad utifrån faktorer som kön, ålder och bostadsort.

En **doktorsavhandling** vid Uppsala universitet Campus Gotland (länk) presenterades under hösten, med fokus på gotländska ungdomars psykiska hälsa och attityder till

psykisk ohälsa. Studien är ett samarbete mellan Uppsala universitet, Region Gotland och Länsförsäkringar Gotland.

Region Gotland har tillsammans med Polismyndigheten och Länsstyrelsen implementerat en **ny samverkansstruktur för brottsförebyggande arbete**, som involverar alla förvaltningar och externa aktörer för att effektivisera insatser.

I arbetet med att ta fram en **Handlingsplan för bostadsförsörjning** har ett stort antal dialogsamtal hållits med aktörer som Försvarmakten, AB Gotlandshem, hyresgästföreningen, seniorförbund, näringslivsföreträdare och lokala utvecklingsbolag. Samarbetet med Länsstyrelsen har fungerat väl. Internt har planavdelningen prioriterat större projekt, och bygglovsavdelningen har kortat handläggningstider.

En serie seminarier och studiebesök med Coompanion Gotland har ökat intresset för idéburet bostadsbyggande Region Gotland har erbjudit fler alternativa byggklara tomter för ändamålet i samklang med våra regionala mål. Ett lokalt utvecklingsbolag i Slite har erhållit en markanvisning av Region Gotland för den första byggemenskapen på ön och intresset ökar bland till exempel andra utvecklingsbolag för idéburet byggande.

Effektiviseringar internt inom Region Gotland har kortat handläggningstiderna för bygglovsansökningar genom nya prioriteringar hos planavdelningen med fokus på större projekt samt en omorganisering inom bygglovsavdelningen.

En enkätundersökning bland studenter vid Uppsala universitet Campus Gotland visar att hyrorna är högre än vad många studenter har råd med och att fler vill kunna bo kvar under sommaren. Under 2024 färdigställdes 142 nya studentbostäder i Visby vilket är en del av strategin för fler studentboenden.

1.2 Beskriv hur ni inom detta område har arbetat med att integrera ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet för att möta samhällsutmaningarna.

Region Gotland har som organisation stor kapacitet och genomförandekraft för att möta samhällsutmaningar. Som ett led i det arbetet har ett internt **koncerngemensamt hållbarhetsprogram** tagits fram under 2024, med syftet att samla organisationens krafter och arbeta med hållbarhet på ett mer systematiskt, sammanhållet och effektivt sätt.

Region Gotland arbetar med jämställdhetsintegrering enligt CEMR-deklarationen. Under 2024 har samtliga förvaltningar drivit jämställdhetsintegrerande utvecklingsarbeten, där varje förvaltning valt ett specifikt område att kartlägga, analysera och förändra. Exempel på analyser är skillnader i sjukskrivningar mellan kvinnor och män vid ben- eller armbrott, vilka elever som får tid hos elevhälsan under skoltiden samt fysisk planering och trygghet i offentliga rum. Relevanta förändringar förväntas genomföras under 2025.

FAKTUM (Framtiden är Aktiva Ungas Mobilitet) är ett tvärsektoriellt projekt med målet att öka barns aktiva mobilitet för att minska både klimatpåverkan och negativa hälsoeffekter av fysisk inaktivitet. Projektet har en unik vinkling i utförandet med fokus på barnen utifrån barnkonventionen Det drivs av Region Gotlands Energicentrum i samarbete med Kungliga Tekniska högskolan och pågår fram till årsskiftet 2025/2026.

I all strategisk planering och bostadsförsörjning tas hänsyn till ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet. Exempel på detta är arbetet med ett nytt ägardirektiv för allmännyttan och utredning av möjligheten för allmännyttan att bygga vissa bostäder med upplåtelseformen bostadsrätt. Ett av regionens mål är att fler flerfamiljshus byggs i enlighet med framtagna miljöstandarder.

1.3 Beskriv hur ni har beaktat olika territoriella perspektiv i arbetet inom detta område.

Den regionala utvecklingsstrategin slår tydligt fast att Gotland ska leva och utvecklas både i Visby och på landsbygden, med särskild prioritering av serviceorter och skolorter. Det territoriella perspektivet är extra tydligt i arbetet med översiktsplanen där fokus ligger på att skapa förutsättningar för en balanserad utveckling av hela Gotland. Planen betonar både Visbys roll som centralort och vikten av att stödja landsbygdens utveckling. Detta perspektiv genomsyrar även arbetet med handlingsplanen för bostadsförsörjning och prioritering av planarbetet samt vid markanvisningar.

Region Gotland samarbetar kontinuerligt med lokala utvecklingsbolag, och dialoger samt forum med aktörer som **GUBIS** (Gotlands Utvecklingsbolag i Samverkan) har genomfört projektet **Framåt**, där en digital inflyttarservice har utarbetats med fokus på två centrala orter.

1.4 Beskriv vilka prestationer ni har uppnått under året inom detta område samt vilka mål prestationerna bidrar till.¹

Region Gotland är en aktiv aktör i projektet "Södra Gotland samverkar" tillsammans med länsstyrelsen, polisen och RF/SISU Gotland (projektägare). Projektet ska forma en samverkansplattform för arbetet med Mäns våld mot kvinnor, med många deltagande aktörer samt följeforskare. Deltagande aktörer är bland annat vårdcentralen Hemse, förskolor på Sudret, Högby skolan, Klinteskolan, BVC, MVC, ambulansen, Hemse BK, Fardem Garda IF, FC Gute och folkhögskolan. Samverkansplattformen innefattar ett brett spektrum av verksamheter och projektet finansieras av Jämställdhetsmyndigheten. Projektet har under sina första knappa två år arbetet mycket med kunskapshöjande insatser för att fler ska kunna identifiera vad våld är och därmed i högre grad upptäcka och avbryta våldsutövande. Två väl spridda filmer, inklusive

---

¹ För definitioner och exempel av resultat i form av prestationer och effekter samt aktuella mål, se s. 3–4 i *Anvisningar*.

handledningsmaterial, har tagits fram för ytterligare kunskapsspridning, "Våldsspiralen" och "Tjekasten".

Under året har flera insatser genomförts för att främja lika möjligheter till boende, arbete och välfärd, i enlighet med "Kraftsamling för hälsa och ett socialt hållbart Gotland". Ett centralt initiativ har varit Gotland Forward, en kompetensarena som inkluderar delprojekten Matcha kompetensen, Alla behövs och Jobbvägen Södra Gotland. Projektet som finansieras genom Europeiska socialfonden genomförs i samverkan mellan Region Gotland, Arbetsförmedlingen, Finsam Gotland, polisen, frivården, skolor och företag.

Gotland Forward syftar till att integrera personer utanför arbetsmarknaden och tillgodose arbetsgivarnas behov av kompetens. Projektet har stärkt Gotlands sociala hållbarhet, med särskilt fokus på individer som varken arbetar eller studerar (UVAS) samt arbetsgivare med kompetensbrist. Delprojektet Matcha kompetensen har stöttat arbetsgivare att bredda rekryteringen och förbättra kompetensförsörjningen genom arbetsplatsanalyser och matchning. Det har också hjälpt ungdomar som avbrutit sina gymnasiestudier att hitta vägar till arbete eller praktik. Alla behövs har riktat sig till unga vuxna i riskzonen för utanförskap och långvarig arbetslöshet, och har skapat starkare kopplingar mellan unga och arbetslivet. Jobbvägen Södra Gotland har erbjudit individanpassat stöd till arbetsökande med särskilda behov, i samverkan med aktörer som Hemse folkhögskola och Hemse vårdcentral. Jobbvägen Arbetslivsinriktad rehabilitering (A/R) har stöttat personer i åldern 16–64 år som behöver samordnat stöd för att nå egen försörjning genom arbete eller studier. Genom samarbeten med Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan har insatsen stärkt deltagarnas arbetsförmåga och självständighet.

Under året har regionen genomfört en utbildande insats inom Rörelserikedom (Physical literacy) för över 1300 personer i rörelsefrämjande syfte. Personal inom förskola, grundskola, gymnasium, folkhögskola, barn- och elevhälsan samt tjänstepersoner med samhällsplanerande funktioner och personer från idrottsrörelsen samlades under en vecka och tog del av en föreläsningsserie av Change the game som delade med sig av Umeås resa mot ett rörelserikt samhälle. Föreläsningsveckan genomfördes i samarbete med Kultur och fritid, Samhällsbyggnadsförvaltningen, Utbildnings- och arbetslivsförvaltningen, RF-SISU samt projekt Hållbar Hälsa som genomförs på Wisbygymnasiet.

Region Gotland har fortsatt satsningen på att öka kunskap om psykisk hälsa hos såväl medarbetare som allmänhet på Gotland. Detta görs bland annat genom utbildningar i "Första hjälpen till psykisk hälsa" internt och i samarbete med föreningen Mindshift Gotland. Satsningar har även gjorts kring ökad kunskap om psykiskt välbefinnande som en resurs hos individen, genom forum och föreläsning. Under året har Region Gotland samverkat med länsstyrelsen och civilsamhället kring massflyktingars möjlighet till folkbokföring i Sverige. Information och dialog kring lagstiftningarnas nya utmaningar bedöms ha underlättat för målgruppen att och minskat risken för dem att hamna mellan stolarna vid förändring av ersättningsystem.

Ett upparbetat samarbetet mellan Region Gotland och Röda korset Gotland har utvärderats och resulterat i förslag till nytt tecknande av Idéburet Offentligt Partnerskap mellan parterna för 2025-2028, i syfte att stödja människor på flykt och utsatthet med risk att hamna i utanförskap.

Under året har aktiviteter genomförts i syfte att skapa förutsättningar för en demokratisk samhällsutveckling och ett inkluderande samhälle för personer med funktionsnedsättning, barn, HBTQI-personer samt personer med utländsk bakgrund. Ett ständigt pågående arbete som förutsätter dialog inom regionen, med civilsamhället samt samhällets medborgare i stort.

Under året har ett flertal aktiviteter genomförts för att förebygga ungas bruk av narkotika. Utbildning av ANDTS-coacher har genomförts vid två tillfällen under året, i syfte att öka kunskap om alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel om pengar, hos vuxna som möter unga i sin yrkesroll. Region Gotland samarbetar också med länsstyrelsen, Polismyndigheten och RF Sisu Gotland samt ett antal gotländska gymanläggningar för att förebygga dopning i gymmiljö. Här har också kunskapshöjande insatser gjorts riktat mot såväl unga som allmänheten. Under 2024 har också ett nytt arbete påbörjats för att förebygga narkotika i krog- och nöjesmiljöer, där bland länsstyrelsen, Polismyndigheten och ett flertal aktörer från näringslivet deltar. Den nya brottsförebyggande samverkansstruktur som beskrivits under punkt 1.1 förväntas även stärka pågående samverkan genom tydlig samordning och gemensamma prioriteringar.

En serie av seminarier och studieresor om idéburet byggande som kan möjliggöra utveckling av bostadsbyggande utanför Visby har genomförts av Coompanion, som delvis finansieras genom Region Gotland. Ett konkret exempel är att den första markanvisningen till en byggemenskap nu i höst 2024 givits till ett av utvecklingsbolagen (i Slite, på norra Gotland).

- 1.5 Om möjligt, beskriv vilka effekter ni har uppnått under året inom detta område samt vilka mål effekterna bidrar till.² Ange om ni baserar resultatbeskrivningen på en uppföljning, utvärdering eller egen bedömning.

Effekter av narkotika- och dopningsförebyggande arbete som beskrivits under punkten 1.4 är stärkt samverkan mellan olika aktörer och ökad kunskap om narkotika och dopningspreparat hos framförallt unga och yrkesverksamma i offentlig verksamhet, vid gymanläggningar och i krog- och nöjesmiljöer. Förväntade effekter på längre sikt är bland annat att gymanläggningar och krögare kommer att arbeta mer systematiskt för att förebygga förekomst av dopning och narkotika i dessa miljöer och att samverkan och tillsyn kommer att förbättras.

---

² Ibid.

Insatsen för rörelsefrämjande som beskrivs under punkt 1.4 har bidragit till ökad kunskap hos över 1300 regionsanställda om hur de i sin kontext kan arbeta med rörelsefrämjande metoder. Insatsen har bidragit till att frågan lyfts upp på agendan i många verksamheter och stärkt samverkan mellan förvaltningar inom regionen och med utomstående aktörer. Stort intresse finns för ett fortsatt samarbete för att sätta långsiktiga och hållbara strukturer kring arbetet kring rörelsefrämjande.

Insatsen med Södra Gotland samverkar (beskrivs under punkt 1.4) antas ge fler verksamheter förutsättningar för att upptäcka, agera och ge stöd till de som lever med våld. Redan under de knappa två åren insatsen pågått – har oerhört många samtal förts om vad våld är och hur vi upptäcker det, och vad vi gör när vi har oro eller vet att det försiggår. Flera verksamheter har exempelvis förändrat till att fråga om våld på rutin. Det innebär att det inte behöver finnas indikation om att våld finns utan att ge samtliga möjlighet att benämna en oro för att själv våldsutsätta eller att vara våldsutsatt.

Insatsen har kunskapsförhöjt verksamheter för att fler ska kunna identifiera våld och känna till verktyg för att agera vid oro för våld.

Effekterna av ovanstående är att vi nu ser ett ökat intresse för möjligheter att bygga bostäder utanför Visby genom ett samarbete på orterna. Förhoppningsvis kan dessa insatser leda till att fler kan bo/bo kvar på landsbygden när byggandet kan ske utan gängse vinstkrav från kommersiella intressen. Region Gotland har haft som mål att främja byggemaskaper under hela 2020-talet men det är inte förrän nu som den första markanvisningen givits.

2. Kompetensförsörjning och kompetensutveckling

Observera! Maximalt antal tecken inklusive blanksteg för frågorna 2.1–2.7 är sammanlagt 15 000.

Ange i frågorna 2.1–2.5 vilka aktörer (kommuner, statliga myndigheter inklusive länsstyrelser, organisationer, till exempel det civila samhällets organisationer, och näringslivet) ni har samverkat med inom detta område samt hur samverkan har bedrivits och fungerat.

Beskriv genomgående i frågorna 2.1–2.5 eventuella utmaningar och framgångsfaktorer i genomförandet.

2.1 Beskriv hur ni har arbetat med fastställda mål och prioriteringar för regionens kompetensförsörjningsarbete.

Genom Gotland Forward, Alla behövs och Jobbvägen Södra Gotland har Region Gotland genomfört insatser för att öka tillgången på efterfrågad kompetens och samtidigt bidragit till en mer hållbar och inkluderande arbetsmarknad. Insatserna har riktats till grupper med svag konkurrensförmåga på arbetsmarknaden, inklusive personer med funktionsnedsättning, nyanlända och unga utan gymnasieutbildning.

Matcha kompetensen har genomförts för att förbättra kompetensförsörjningen genom att matcha rätt kompetens med arbetsgivarnas behov. Jobbvägen Arbetslivsriktad rehabilitering har syftat till att stärka anställningsbarheten för individer med begränsad konkurrenskraft på arbetsmarknaden. Genom samverkan med Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och ideella organisationer har dessa insatser främjat social inkludering och minskat utanförskap.

Arbetet baseras på målen i Genomförandeprogram Näringslivets förutsättningar och innovation 2022–2027, med fokus på Säkra kompetensen. Kompetensplattformen på Gotland genomför en nulägesavstämning av pågående insatser och utifrån bedömt kompetensförsörjningsläge identifieras behov av nya insatser mot målen. Arbetet sker inom ramen för Kompetensplattformen som representeras av aktörer från utbildningssystemet och näringslivet samt Arbetsförmedlingen. Ett flertal insatser pågår som stödjer måluppfyllelsen, exempelvis:

- Omformning av Kompetensplattformen till ett Kompetensråd med formaliserade instruktioner.
- Fortsatt utveckling av en struktur för återkommande behovsdialoger med branscher för att säkerställa utbildningsinsatser och anpassa utbildningsutbudet.
- Ett projekt för att bygga en struktur för validering och stärka arbetsgivares kunskap om möjligheterna, vilket förlängts till 2025 för att säkerställa projektresultaten.
- Dialoger med arbetsgivare har förts för att undersöka intresse för arbete med internationell kompetensattraktion. Ett försök gjordes med att söka projektmedel för denna aktivitet men ansökan blev avslaget. Dialog förs även om intresse för samarbete med Indien i samverkan med Tillväxtverket.
- Socioekonomisk analys genomförs avseende energiomställningens effekter på bland annat arbetsmarknaden.

Uppföljning av aktiviteterna sker årligen genom fastställda indikatorer.

2.2 Beskriv hur ni har arbetat med bedömningar av länets kompetensbehov inom offentlig och privat sektor på kort och lång sikt.

Det är problematiskt att det från nationell nivå saknas återkommande analyser av kompetensförsörjningsbehov som är nedbrutna på regional nivå. Med gällande strukturer för bedömning av länets kompetensbehov ställs mycket stora krav på att den regionala nivån ska kunna leverera ett vederhäftigt underlag. Detta förutsätter att man regionalt ska kunna bygga strukturer och skapa resurser för ett sådant arbete. Utmaningen är att hitta rätt nivå på inhämtning av underlag. De underlag som kan inhämtas från branscher är sällan tillräckliga och Gotland som liten region sammanförs ofta med Stockholm. En ökad kunskap och stöd till regional nivå behövs för att se hur SCB:s Regionala utbildnings- och arbetsmarknadsprognoser kan användas än mer i detta syfte om det blir ett beslut att vara ett återkommande

prognosunderlag. Den regionala kompetensen för arbetsmarknadsanalyser kan behöva stärkas för att kunna göra tillförlitliga bedömningar av statistiska underlag.

Region Gotland saknar således i nuläget en regional analysstruktur för att kartlägga kompetensförsörjningsbehov på kort och lång sikt och som ger en övergripande bedömning av behov och utmaningar. Som tidigare nämnts genomförs dialogmöten för att fånga in utbildningsbehov som är på kort sikt. SCB:s *Regionala utbildnings- och arbetsmarknadsprognoser* kommer att vid kommande lansering att bygga på mer aktuella data som gör det mer relevant att arbeta med som underlag över tid. Underlag som inhämtas via branschorganisationer är ofta inte tillräckliga och jämförbara med varandra.

I avvaktan på nationella beslut om återkommande regionala utbildnings- och arbetsmarknadsprognoser (SCB) pågår ett arbete att undersöka en struktur för regional analys där tanken är att kombinera lokala, nationella och internationella analyser för att möta unika behov. Den genomförs främst internt, med stöd från externa aktörer vid behov. Strategin bygger på att kartlägga och prognosticera tillträdande och frånträdande på arbetsmarknaden, sysselsättning inom olika yrken, examinerade och utbildade, demografiska förändringar samt näringslivets struktur. Fokus ligger på tillgänglig arbetskraft, inpendling och geografisk rörlighet för att stärka regionens kopplingar och attraktivitet.

Parallellt fokuseras arbetet på:

- Dialogmöten som samlar näringsliv, branscher, utbildningsaktörer och Arbetsförmedlingen för att identifiera utbildningsbehov, ge information om Arbetsförmedlingens insatser och breddad rekrytering och erbjuda arbetsgivarna verktyg för att stärka sin attraktionskraft.
- En ökad dialog kring hur arbetsgivare kan kompetensutveckla sin personal och bättre använda utbildningssystemet.

2.3 Beskriv hur ytterligare strategiskt viktigt arbete inom detta område har genomförts.

Relocation Gotland är ett projekt som syftar till att utveckla en digital inflyttartjänst och stärka Gotlands talangattraktion. Bakgrunden till projektet är bland annat den demografiska utvecklingen som visar på en låg arbetskraftstillväxt och redan idag existerande kompetensförsörjningsutmaningar. Projektet bygger på en Talangattraktionsmodell och inkluderar:

- Målgruppsanalys och kartläggning av styrkor och utmaningar kopplade till Gotlands attraktivitet.
- Dialog och erfarenhetsutbyte med andra regioner.
- Samarbete med civilsamhälle och näringsliv för att skapa långsiktiga strukturer.

Socio-ekonomisk analys av energiomställningens arbetskrafts- och kompetensbehov: Projektet, finansierat av Fonden för rättvis omställning (EU), analyserar arbetskraftsbehov för utvecklingen av mineralindustrin, land- och vindkraft och vid utbyggnaden av elnät. Relevanta aktörer inom energiomställningen har intervjuats och en workshop har genomförts med dessa samt berörda förvaltningar inom Region Gotland, Arbetsförmedlingen och Uppsala universitet. Slutrapporten med rekommendationer, som levereras i december 2024, kommer att användas som ett planeringsunderlag för Region Gotland tillsammans med utbildningsaktörer, näringsliv och Arbetsförmedlingen.

Sustainable Plejs: Ett affärsutvecklingsprogram för besöksnäringen med fokus på att stärka social hållbarhet, talent management och rekrytering för de 30-tal företag som deltar. Projektet drivs av Gotlands förenade besöksnäring och Tillväxt Gotland. Inom projektet har även:

- Möjligheterna för en högre måltidsutbildning på Gotland kartlagts.
- En utredning initierats för att stärka samarbetet mellan branschen och utbildningssystemet.

Utredningar från bland annat Tillväxtverket visar på utmaningar att rekrytera och behålla medarbetare inom besöksnäringen och som blev särskilt tydligt efter pandemin. Besöksnäringen är ett av Gotlands styrkeområden och där det är av betydelse att stärka kompetensförsörjningen för att bidra till att utveckla näringen och destinationen.

2.4 Beskriv hur ni inom detta område har arbetat med att integrera ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet för att möta samhällsutmaningarna.

I arbetet för en socialt hållbar och inkluderande arbetsmarknad integrerar Region Gotland ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet i sina insatser för att möta regionens samhällsutmaningar. Genom initiativ som Gotland Forward, Alla behövs och Jobbvägen Södra Gotland stärks möjligheterna till självförsörjning och sysselsättning, särskilt inom bristyrken som vård och teknik. Insatser som Jobbvägen Arbetslivsinriktad rehabilitering stödjer individer med begränsad konkurrenskraft på arbetsmarknaden och bidrar till ökad anställningsbarhet och ekonomisk stabilitet.

Riktade insatser fokuserar på grupper med svag arbetsmarknadsförankring, inklusive personer med funktionsnedsättning, nyanlända och unga utan gymnasieutbildning. Genom nära samverkan med Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och ideella organisationer främjas social inkludering och minskat utanförskap, vilket skapar fler möjligheter till delaktighet och arbete. Samtidigt stöder insatserna omställningen mot en cirkulär ekonomi genom att främja gröna jobb och hållbara branscher som förnybar energi och energieffektivisering. Dessa satsningar stärker både Gotlands arbetsmarknad och regionens miljömål.

Andra insatser:

- Relocation-projektet bidrar till ekonomisk hållbarhet genom att attrahera inflyttare och kompetens som stärker Gotlands näringsliv.

- Energiomställningen främjar miljömässig hållbarhet och skapar nya arbetstillfällen, vilket stärker den regionala utvecklingen.

2.5 Beskriv hur ni har beaktat olika territoriella perspektiv i arbetet inom detta område.

Gotlands insularitet medför att samverkan mellan öns olika platser är central för att lyckas med kompetensförsörjningen. Samverkan över hela ön har varit en viktig komponent i arbetet med Relocation-projektet för att stärka inflyttning. Gotland ska ses som en helhet, där varje plats bidrar med unika möjligheter och utmaningar. Aktörer som tills nu varit involverade i arbetet är lokala utvecklingsbolag, arbetsgivare och näringslivsorganisationer. Det har skett erfarenhetsutbyte med andra platser nationellt och andra ö-regioner.

Utbildningsutbudet är diversifierat och inkluderar både fysiska och digitala lösningar och ger fler möjligheter att studera. Pågående insatser:

- Utveckling av lärcentrum för att bredda utbildningsmöjligheter för boende på Gotland.
- EU-finansierade projekt som möjliggör exempelvis socio-ekonomiska analyser. Därtill planeras en konferens till Gotland under mars 2025 som en del i det fortsatta arbetet med att stärka regioner inom JTP och möjliggör erfarenhetsutbyte.
- Stärka regionens arbete med att söka ESF-finansiering för kompetensutveckling av arbetslivet.

2.6 Beskriv vilka prestationer ni har uppnått under året inom detta område samt vilka mål prestationerna bidrar till.³

- Relocation-projektet har stärkt kunskapen om Gotlands behov och styrkor samt engagerat 60 potentiella inflyttare och genomfört inflyttarträffar. Projektet bidrar till målen om Stärkt attraktionskraft, ekonomiska mål i form av ökad inflyttning och stärka kompetensförsörjningen till offentlig och privat sektor.
- Behovsdialogerna har lett till ett utökat utbildningsutbud anpassat till näringslivets behov. Bidrar till målen att säkra kompetensen.
- Dimensioneringsutredningen har bidragit till ett stärkt samarbete mellan gymnasie- och vuxenutbildningen, vilket möjliggör resursdelning och bättre anpassning till arbetsmarknadens behov. Bidrar till målen att säkra kompetensen.

---

³ För definitioner och exempel av resultat i form av prestationer och effekter samt aktuella mål, se s. 3–4 i *Anvisningar*.

2.7 Om möjligt, beskriv vilka effekter ni har uppnått under året inom detta område samt vilka mål effekterna bidrar till.⁴ Ange om ni baserar resultatbeskrivningen på en uppföljning, utvärdering eller egen bedömning.

Det saknas ännu fullt ut mätbara effekter att rapportera, men prestationerna visar på framsteg mot de långsiktiga målen.

3. Innovation och förnyelse samt entreprenörskap och företagande

Observera! Maximalt antal tecken inklusive blanksteg för frågorna 3.1–3.5 är sammantaget 15 000.

Ange i frågorna 3.1–3.3 vilka aktörer (kommuner, statliga myndigheter inklusive länsstyrelser, organisationer, till exempel det civila samhällets organisationer, och näringslivet) ni har samverkat med inom detta område samt hur samverkan har bedrivits och fungerat.

Beskriv genomgående i frågorna 3.1–3.3 eventuella utmaningar och framgångsfaktorer i genomförandet.

3.1 Beskriv hur det strategiskt viktigaste arbetet inom detta område har genomförts.

Arbete med näringslivsutveckling sker i linje med målen i den regionala utvecklingsstrategins genomförandeprogram, Näringslivets förutsättningar och innovation 2022–2027. Särskilt målet Stärk och utveckla näringslivet och målet Stimulera innovation och förnyelse.

Inom Region Gotlands Forum för tillväxt, klimat och miljö görs ett övergripande strategiskt arbete för att öka och fördjupa dialogen med regionala utvecklingsaktörer. Dialogen sker 4 gånger per år med representanter från ett 40-tal intresseorganisationer från näringslivet, offentlig sektor, akademien och civilsamhället. Varje forum behandlar ett ämne av vikt mera fördjupat för att uppnå målsättningarna i genomförandeprogrammet. Återkommande punkter som tas upp vid varje möte är

- Dialog om pågående och planerade insatser
- Analys och uppföljning av det regionala utvecklingsarbetet
- Hållbarhetsperspektiven - ekologisk, social och ekonomisk hållbarhet
- Aktuella frågor från deltagare i forumet
- Finansieringsmöjligheter/utlysningar

---

⁴ Ibid.

Vidare har Region Gotland under året arrangerat fyra informationsmöten om utlysningar och projektutveckling och ordnat träffar för erfarenhetsutbyte mellan projektaktörer.

Beglobal är ett projekt där Enterprise Europe Network, Business Sweden, EKN, Almi och Science Park samarbetar för att utveckla exportaffärerna och påskynda den internationella tillväxten hos företag på Gotland och i Jönköpings län. Projektet finansieras av Almi, Region Gotland, Region Jönköpings län samt EUs regionala utvecklingsfond.

En ny Regional besöksnäringstrategi 2030 har beretts för beslut i Regionfullmäktige och en utredning om organiseringen av destinations- och platsutvecklingsarbetet har upphandlats. Region Gotland har gått med i Business Intelligence Syd, ett nätverk av offentliga aktörer med gemensamma behov inom datainsamling, insiktsarbete och analys. Nätverket BI Syd arbetar utifrån ett gemensamt behov av systematisk omvärldsbevakning för att kunna säkerställa robusta beslutsunderlag för det offentliga främjarsystemet, besöksnäringen och andra intressenter. Visit Skåne är projektledande organisation i nätverket där nio regioner i södra Sverige ingår. Utöver Region Gotland medverkar Region Blekinge, Region Halland, Region Kalmar Län, Smålands Turism AB, Destination Småland AB, Visit Östergötland och Visit Värmland.. Dylika nätverk är särskilt betydelsefulla för små regioner som Gotland för att de egna resurserna ofta är otillräckliga för datainsamling och analysarbete.

Två Forum för Landsbygdsutveckling har hållits under året. Forumet samlar 1–2 representanter från ca 17 olika utvecklingsaktörer inom landsbygdsutveckling. Det är en del av Gotlands arbete med den regionala utvecklingsstrategin "Vårt Gotland 2040" och syftar till att främja samverkan över sektorsgränserna för en hållbar landsbygdsutveckling och att mobilisera resurser för att uppnå likvärdiga möjligheter för företagande, arbete, boende och välfärd i hela landet. Det första forumet hade tema Bostäder och det andra tema Inflyttning, vilket omfattade en workshop av projektet Relocation Gotland.

Tillsammans med Region Kalmar län, Region Jönköpings län och Region Kronoberg fortsätter det gemensamma arbetet med att utveckla smart specialisering inom de tidigare överenskomna fem fokusområdena Besöksnäring, Livsmedel, Digital tjänsteutveckling, Industriell utveckling samt Skog och trä. Nuvarande projekt för att bygga upp strukturer för samarbete, beslutsfattande och gemensam finansiering av framtida projekt startade under våren 2024 och kommer att pågå till slutet av 2028. Det leds av en regionövergripande styrgrupp och projektledningsgrupp. Inom projektet har arbetet med att ta fram gemensamma utvecklingsagendor inom respektive fokusområde, i nära samverkan med främjandeaktörer och näringsliv, påbörjats. Agendasamordnare för fokusområdet Besöksnäring leds av intresseorganisationen Gotlands förenade besöksnäring.

Som en del i det regionövergripande samarbetet för att stärka innovationskraft, konkurrenskraft och hållbara tillväxt har gotländska utvecklingsaktörer under året deltagit i det ettåriga projektet Utblick 1.0. Det har handlat om att identifiera framtida samarbetsmöjligheter, diskutera gemensamma intresseområden och hitta nya partners i andra regioner inom EU för att stärka berörda regioners förmåga inför kommande ansökningar till olika europeiska program. Projektet fokuserar också på att stärka kapaciteten hos de aktörer som arbetar med regional utveckling och företagsfrämjande. Genom att bygga nätverk, främja innovation och attrahera

finansiering från EU kan vi skapa förutsättningar för hållbar tillväxt och stärka vår konkurrenskraft på både nya och befintliga marknader. Förberedelser pågår med ny ansökan för kommande treårsperiod.

Gotland och andra svenska öar samarbetar med OECD och länder som Skottland, Finland, Kroatien och Grekland i ett pågående arbete för att stärka motståndskraften hos ö-regioner. Genom att dela erfarenheter om anpassade policyer och "islandproofing" utvecklas gemensamma strategier för hållbar utveckling och förbättrad flernivåstyrning.

Region Gotland deltar i det internationella projektet "Öars hållbara utveckling och flernivåsamverkan". Projektet fokuserar på att utveckla strategier som är skräddarsydda för öar, samtidigt som det stödjer den gröna och digitala omställningen och förbättrar samarbetet på olika nivåer. Det är ett samarbete mellan Sverige, Grekland och Kroatien, med finansiering från EU-kommissionen och utfört av OECD. Genom att använda Öckerö och Gotland som svenska exempel, undersöker projektet de utmaningar och framgångsfaktorer som är viktiga för ö-ekonomiers utveckling i Sverige. Svenska projektpartners är Landsbygds- och infrastrukturdepartementet, Region Gotland och Öckerö kommun. Projektet utvärderar även hur väl nuvarande nationella policies stödjer mål som ekonomisk diversifiering och hållbar innovation. Utifrån analysen identifierar projektet brister i nuvarande policies och föreslår rekommendationer som ska testas i samarbete med intressenter på olika nivåer. Resultaten ska vara användbara för de deltagande öarna, men också ge vägledning för andra ö-ekonomier inom OECD.

Region Gotland arrangerade tillsammans med Länsstyrelsen på Gotland, Svenska institutet och Föreningen Norden det årliga forumet för EU:s strategi för Östersjöregionen (EUSBSR). Ett internationellt forum om Östersjöregionens utmaningar som hölls i Visby i oktober, med regeringen och Nordiska ministerrådet som värdar. Forumet samlade 650 deltagare från 26 länder kring tre övergripande teman: hållbarhet, resiliens och säkerhet. I anslutning till forumet arrangerade Region Gotland tillsammans med Svenska institutet och Föreningen Norden en så kallade engagemangsdag för att bredda deltagandet och stärka engagemanget för arbetet med strategin. Dagen riktade sig till representanter för kommuner, regioner, civilsamhället, ungdomsorganisationer och näringslivet.

Gotland har tillsammans med nationella och internationella aktörer lagt grunden för hållbart flyg efter konferensen Flight Plan '24 i Visby. Fokus låg på lösningar som SAF, elektriska flygplan och infrastruktur, vilket stärker Gotlands transportmöjligheter och bidrar till en klimatsmart utveckling.

Förberedelserna för Hansedagarna i Visby 2025 pågår för fullt. Hansedagarna är ett årligt återkommande internationellt evenemang som bygger på det historiska Hanseförbundet mellan hansestäder i norra Europa. Den 5–8 juni år 2025 är det Region Gotland som är värd för den 45:e hansedagen, som hålls i världsarvet Hansestaden Visby. Hansedagarna är en kombination av en stadsfest och möten, konserter, marknad, kultur, mat, historia, nutid, seminarier och andra inspirerande aktiviteter. Projektet Hansedagarna ska under fyra evenemangsdagar arrangera ett professionellt, hållbart och innehållsrikt arrangemang för gotlänningar, alla hitresta nationella och internationella besökare.

De kulturella och kreativa branscherna har länge setts som en tillgång i Region Gotland, både för besökande och boende. I samband med framtagandet av Region

Gotlands kulturplan 2021–2024 uppmärksammades särskilt kulturskaparnas och de kulturella och kreativa branschernas behov. Utifrån detta gavs uppdraget att ta fram en handlingsplan för kulturella och kreativa branscher. Arbetet med handlingsplanen bedrivs inom Avdelningen för regional utveckling och Kultur- och fritidsavdelningen i samverkan. För att bredda lärande och utveckling gällande statistik och analys har kontakt etablerats med Regionsamverkan Sydsveriges beredningsgrupp för kulturella och kreativa näringar.

Nätverkande

Ett förvaltningsövergripande nätverk kallat Samverkan företagsklimat har startats med deltagande från Samhällsbyggnadsförvaltningen, Teknikförvaltningen och Regionstyrelseförvaltningen. Målet är att förbättra företagsklimatet genom att representanter från de olika förvaltningarna arbetar tillsammans för att utveckla och förbättra regionens bemötande och service till företag. Ett annat förvaltningsövergripande samarbete sker i Exploateringsgruppen som leds av Samhällsbyggnadsförvaltningen. Strategier från RSF deltar i gruppen som träffas löpande i syfte är att skapa överblick och samsyn.

Den nya Näringslivsberedningen består av Region Gotland, Länsstyrelsen i Gotlands län, Företagarna, Tillväxt Gotland, Lantbrukarnas riksförbund, Gotlands förenade besöksnäring, Wisby Centrum och Svenskt Näringsliv. Syftet är att skapa samverkan och förståelse om näringslivsfrågor mellan det offentliga och näringslivsorganisationer. Dessutom gör den politisk ledningen tillsammans med regionledning företagsbesök två till tre gånger i månaden för att skapa ytterligare dialog och förståelse.

Länsstyrelsen i Gotlands län har initierat en ny samverkan inom livsmedelsberedskap med Forsvarsmakten, Polisen och Region Gotland. Representanter från näringsliv och berörda myndigheter medverkar i en s k aktörsgrupp för samhällsviktiga funktioner inom beredskapssektorn livsmedel och dricksvatten. vidare har ett civilt beredskapsråd för näringslivet etablerats av Länsstyrelsen i Gotlands län. Arbetet i det nya rådet bereds tillsammans mellan Region Gotland och Länsstyrelsen. Syftet är att stärka näringslivet i dess eget beredskapsarbete och att öka samarbetsgraden mellan offentliga aktörer och näringslivet i dessa frågor.

Klimatutmaningens allvar kommer allt närmre, samtidigt som trender och händelser i omvärlden under det senaste året varken gett bättre förutsättningar eller minskat utmaningarna i fråga om genomförandet på regional nivå. Just nu trumfar säkerhet och beredskap strategiska satsningar för grön omställning och den största utmaningen är att kunna visa hur dessa båda stödjer varandra.

Smart specialisering – näringslivets energiomställning

På Gotland är näringslivet energiomställning en del i arbetet för smart specialisering där regionala innovationssystem som utvecklas genom samverkan mellan lokalt näringsliv, Uppsala Universitet Campus Gotland och innovationstödjande samarbetsaktörer som Science Park Gotland är viktiga. Flera utvecklingsprojekt för grön omställning pågår lokalt med Campus Gotland inblandade, bland de största är utvecklingsprojekten hos Gotland Tech Development, med planer för att ställa om färjetrafik till förnybar energi. För Gotlands del är färjesjöfarten en intressant del av näringslivets omställning för att alla, näringsliv och invånare på Gotland, berörs av färjetrafiken. Med fokus på den förväntade kraftiga ökningen av elbehovet på Gotland och i Sverige efter 2030, långa ledtider för ny infrastruktur och behovet av miljömässig

hållbarhet är behovet stort av innovativa lösningar för miljömässigt hållbar producerad el, biobränslen och e-bränslen på Gotland

För att lyckas bedrivs flera samverkansprojekt och initiativ med det gemensamma syftet att tillsammans nå det som ingen aktör kan klara på egen hand. Samverkan sker i gemensamma möten och arbetsgrupper med olika fokus. Regionens permanenta satsning på Energicentrum Gotland presterar årligen energirådgivning, nätverk och projekt stödjer omställningen hos privata hushåll och småföretag.

Gotländska livsmedelsindustrier är nära kopplade till styrkeområdet mat och livsmedel men också näringslivets energiomställning. De båda största livsmedelsindustrierna i Visby är goda exempel på konkurrenskraftig, cirkulär och biobaserad samt klimat- och miljömässigt hållbar energiomställning. tack vare el, biogas och lokalt biobränsle. Genom att skattebefrielsen för biogas i Sverige i oktober åter igen godkändes av EU – kommissionen kan nu nya satsningar på biogas på Gotland väntas. Regionen och biogasaktörerna deltar tillsammans i BSRC, Biogas Solutions Research Centre, vid Linköpings universitet, för att få tillgång till kunskap och nätverk för biogasutveckling.

Regionstyrelsens treåriga projekt Energiön Gotland pågår 2024–2026 med inriktning på att stödja den storskaliga industriella omställningen och etablering av vindkraft. Under sitt första år har projektet presterat i alla sina fyra arbetspaket. Samverkan i GAIST och Gotlands deltagande i BEIC, nedan, har tillkommit inom projektet. Men, den 4 november kom genom regeringsbeskedet om stopp för flera havsbaserade vindparker i Östersjön, ett bakslag för projektdeltagarnas gemensamma handlingsplan som ska inkludera de utvecklingsplaner för produktion av förnybart producerad el, vätgas och e-bränslen, främst genom havsbaserad vindkraft, men även andra förnybara energislag samt elektrifiering och omställning till förnybar energi, som deltagarna representerar. Projektet får nu större fokus på Gotlands egen energi- och klimatomställning.

Stödet visade sig vara mycket stort för initiativet "GAIST" — Gotland Accelererar I Samverkan för grön Tillväxt.: Ett gotländskt forum för energi- och klimatfrågor, med inspiration från AGON och ACCEL i andra landsdelar. Alla inbjudna kom till det konstituerande mötet i september. Flera pekade på att forum som GAIST är helt avgörande för att kunna accelerera omställningen för stora och komplexa projekt som ligger framför Gotland. GAIST kommer att vara ett högnivåmöte som hålls 2–3 gånger per år, för det strategiskt viktigaste arbetet inom detta område. En framgångsfaktor i genomförandet blir att upprätta lämpliga arbetsgrupper, som arbetar mellan mötena och där förflyttningen sker i praktiken.

Science Park Gotland särskilt inom projektet NODE är en viktig samverkansaktör, så är även Tillväxt Gotland med sitt Energinätverk för företagare, IVL har två Gotlandsprojekt (GotHeat och GotBio) kring ökad cirkularitet i Gotlands framtida energisystem. Slutligen är länsstyrelsen på Gotland en viktig aktör som i sitt nystartade projekt FRAMAT förväntas bidra tydligt till våra gemensamma energi- och klimatmål och till viktiga delar i Energiön Gotland.

Baltic Energy Islands Connect – BEIC

BEIC är ett nyskapat samarbete mellan öarna Bornholm, Åland, Ösel och Gotland. Den praktiska starten av samarbetet skedde på Bornholm i maj 2024. Samarbetet utvecklas just nu genom att det formuleras en gemensam vision, mål och organisationsstruktur.

EU:s Fond för rättvis omställning stödjer Gotland

Under 2024 har Region Gotland ett helt EU-finansierat projekt för att kartlägga energiomställningens inverkan på övriga samhället i fråga om kompetensförsörjning, infrastruktur och attraktionskraft. Stödet ges genom JTP Groundwork ett skraddarsytt konsultstöd enkom för regioner som redan omfattas av EU:s Fond för rättvis omställning (FRO (Eng JTF)). I det här projektet undersöks främst behoven av kompetensförsörjning under energi- och industriomställningens olika faser mellan åren 2025–2040. Samtidigt undersöks också vilket behov det ger regionalt av utbildningsinsatser, bostäder, energiinfrastruktur, hamnkapacitet, detaljplaner med mera, för att integrera ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet i energiomställningen. Flera lokala aktörer är intervjuade och ett 40 tal aktörer deltog i en workshop 8 november, för dialog om förslaget till slutrapport, innan den slutligen fastställs.

Tack vare det här projektet planerar DG Regio också för konferensen ”JTF Technical Forum” på Gotland i mars 2025, med förhoppningsvis drygt 100 deltagare från andra regioner i Europa, inklusive FRO regionerna norra Sverige och i Finland, vilket kommer att ge goda möjligheter till att dela olika territoriella perspektiv på omställningen.

För innovation och förnyelse finansierar fonden också, genom att cementindustrin på Gotland är en av fondens utsedda mottagare, ett antal forsknings- och utvecklingsprojekt för nya mindre klimat och miljöbelastande och mer resurseffektiva processer i cement- och betongindustrierna. Dessa projekt finns hos FoU aktörer på flera håll i Sverige.

Gotlands utsläppstunga industrier är skälet till att Gotland får ta del av fonden. Planerade åtgärder inom mineralindustrierna förväntas ge en radikal utsläppsminskning tidigast år 2030 och då till priset av en kraftig utökad efterfrågan på el. Fonden ger därför stöd till Gotlands Elnät AB för olika delprojekt i arbetet med att förstärka elnätet på Gotland. Fondens andra stödmottagare på Gotland är Heidelberg Materials som hittills beviljats stöd för Klimatomställningsprojekt Slite CCS, för förberedelser för CCS-anläggningen. Investeringar som får stöd ska vara klara 2026, vilket begränsar urvalet.

3.2 Beskriv hur ni inom detta område har arbetat med att integrera ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet för att möta samhällsutmaningarna.

”Blått centrum Gotland” är en samverkansplattform mellan Uppsala universitet, Länsstyrelsen i Gotlands län och Region Gotland, som identifierar regionala utvecklingsfrågor kopplade till vatten i vid bemärkelse och utvecklar dessa i samarbete med andra externa aktörer. Ett av målen är att stärka länets förutsättningar att attrahera extern finansiering och därmed öka tillgången till såväl finansiella som kunskapsmässiga utvecklingsmedel inom områden kopplade till grund-, yt- och

kustvatten och därigenom, i förlängningen, öka länets innovationsförmåga och attraktionskraft.

Ett exempel är ReCod, ett femårigt forskningsprojekt kring torskreproduktion som fram till 2024 haft sin bas på Forskningsstationen Ar på norra Gotland. Blått centrum har samarbetat med projektägaren Baltic Waters 2030, och projektet hade också under sin uppbyggnadsfas stöd av regionala utvecklingsmedel från Region Gotland.

Vidare exempel är medverkan i Formasprojektet Blå Mat, vars syfte är att genom innovation stimulera den näringslivsanknutna utvecklingen av akvatiska livsmedel. Projektet är ett samarbete mellan åtta svenska högskolor, universitet, Science Parks och forskningsinstitut. Även utvecklingen av prognosystem för algblomningar inom projektet algotl är exempel på innovationsprojekt där en specifik samhällsutmaning står i fokus, i det fallet driftoptimering av Region Gotlands brackvattenverk och tänkbart också applikationer för besöksnäring och allmänhet. Projektägare är Stockholms universitet i samarbete med SMHI och Region Gotland.

Region Gotland har sedan 2019 medverkat i bildandeprojektet för ny nationalpark i Bästeträskområdet, ett samverkansprojekt med Länsstyrelsen, Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten. I syfte att stimulera en klimat- och miljömässigt hållbar ekonomisk utveckling i den kommande nationalparkens omland har Region Gotland genomfört en förstudie kring vilken typ av stöd och andra åtgärder det lokala näringslivet mest efterfrågar. I samarbete med länsstyrelsen startade under 2024 arbetet med att organisera möten, även på plats i den blivande nationalparken, med potentiella entreprenörer och informera om utbildningar, marknadsföring, projekt- och företagsstöd och mycket annat.

3.3 Beskriv hur ni har beaktat olika territoriella perspektiv i arbetet inom detta område.

Generellt samverkar Gotland och Region Gotland mycket aktivt med andra regioner såsom Småland, Kalmar, Kronoberg och Jönköping, Skåne och Bleking mfl både för att lära och för att skapa större jämförelse- och samverkansgeografier. Utöver samverkan med svenska regioner har Region Gotland sedan flera år tillbaka samarbetat med andra öar både utifrån ett arbete tillsammans med OECD och utifrån Region Gotlands engagemang i CPMR (Conference of Peripheral Maritime Regions). Se svar under kapitel tre som redovisar för detta mera ingående. Däremot saknas idag tillräckligt tydliga verktyg för hur det territoriella perspektivet kan eller bör uppmärksammas genomgående i regionala utvecklingsinsatser. Detta kan behöva förtydligas såväl på nationell som regional nivå.

Se svar på punkt 3.1 kan

Arbetsmodellen för landsbygdsutveckling, som togs fram 2022 används för att konkret säkra det territoriella perspektivet, genom arbete med lokala utvecklingsplaner för serviceorter med omnejd, genom att det geografiska perspektivet tas i beaktning i

planer och program samt genom att samordna utvecklingsaktörer inom landsbygdsutveckling på regional nivå på Forum för landsbygdsutveckling.

3.4 Beskriv vilka prestationer ni har uppnått under året inom detta område samt vilka mål prestationerna bidrar till.⁵

I arbetet med att stärka och utveckla det gotländska näringslivets förmåga att nå internationella marknader har Almi-projektet Beglobal som mål att nå tio gotländska företag. För närvarande är sex företag mottagare av insatser.

24 företag har beviljats företagsstöd, främst inom området digitalisering vilket bidrar till en ökad digital förmåga inom näringslivet på Gotland. Företagsstöden har varit inriktade mot målen i den regionala strategins genomförandeprogram.

När det gäller finansiering av utvecklingsinsatser inom området innovation, förnyelse, entreprenörskap och företagande så har xx antal projekt beslutats inom dessa områden i enlighet med Region Gotlands finansieringsplan.

Under året har ett intensivt arbete bedrivits avseende elflyg i en samverkanskonstellation mellan Region Gotland, Science Park och ett elflygsnätverk bestående av ett antal aktiva representanter från näringslivet. En förstudie har genomförts för att lägga grunden för säkerställandet av en första elflygssträcka till och från Gotland senast 2027 och för att undersöka möjligheten att skapa en årlig mötesplats för elflyg på Gotlands. En första elflygskonferens genomfördes i november.

Ambitionen med Forum för landsbygdsutveckling där utvecklingsaktörer träffas är att få till samverkan och även samhandling. Det kräver tillit mellan deltagarna. Under årets två möten har fokus varit på att lära känna varandra, dela med sig och vara nyfiken på andras aktiviteter, vilket lett till öppnare samtal och bättre tillit.

3.5 Om möjligt, beskriv vilka effekter ni har uppnått under året inom detta område samt vilka mål effekterna bidrar till.⁶ Ange om ni baserar resultatbeskrivningen på en uppföljning, utvärdering eller egen bedömning.

En ökad och fördjupad dialog med de olika utvecklingsaktörerna i främjarsystemet och inom i form av informationsmöten om utlysningar och projektutveckling liksom erfarenhetsutbyte mellan aktörer, har lett till ett ökat samarbete och fler gemensamma projektansökningar aktörerna i mellan. Det har också lett till högre kvalitet och nivå på årets projektansökningar.

---

⁵ För definitioner och exempel av resultat i form av prestationer och effekter samt aktuella mål, se s. 3–4 i *Anvisningar*.

⁶ Ibid.

Det proaktiva arbetet med att samla främjarsystemet har lett till ökad kapacitet i omställningsarbetet. Deltagandet i Formasprojektet Blå mat 2.0 och Mistraprojektet Sustainable Consumption 2, som pågått sedan 2022 har lett till ökat nätverkande och synliggjort området blå bioekonomi.

Tillsammans med Science Park Gotland och Gotland Grönt Centrum driver Matbyrån Gotland projektet Regenerative Business Incubator Programme med medfinansiering av Region Gotland och Europeiska regionala utvecklingsfonden. Inkubatorn ska ge affärstöd som är anpassat för småskaliga mat- och livsmedelsproducenter som vill optimera sin verksamhet för att skapa hållbara och livskraftiga företag med fokus på lokalitet och långsiktig hållbarhet. Det är ännu ett exempel på ökad förmåga till omställning genom starkare regionala innovationssystem.

4. Tillgänglighet genom digital kommunikation och transportsystemet

Observera! Maximalt antal tecken inklusive blanksteg för frågorna 4.1–4.5 är sammantaget 11 000. Ange i frågorna 4.1–4.3 vilka aktörer (kommuner, statliga myndigheter inklusive länsstyrelser, organisationer, till exempel det civila samhällets organisationer, och näringslivet) ni har samverkat med inom detta område samt hur samverkan har bedrivits och fungerat. Beskriv genomgående i frågorna 4.1–4.3 eventuella utmaningar och framgångsfaktorer i genomförandet.

4.1 Beskriv hur det strategiskt viktigaste arbetet inom detta område har genomförts.

Gotlands Trafikråd är ett forum, lett av Region Gotland, som samlar representanter från näringsliv, myndigheter och civilsamhälle för information och samråd i frågor som rör kommunikationer. Medlemmar i rådet är exempelvis Länsstyrelsen, Tillväxt Gotland, LRF Gotland, Swedavia Visby Airport och RF SISU Gotland. Flygtrafiken till och från Gotland har varit ett viktigt fokusområde under året. Under hösten har huvudfrågan handlat om hur flygbolaget BRA flygs besked att bolaget från årsskiftet blir underleverantör till SAS kommer att påverka Gotland. På färjetrafiksidan har Trafikrådet inlett arbetet med att analysera det avtal för nästa trafikperiod som tecknades mellan Trafikverket och bolaget Alvina shipping den tredje juli i år, liksom att analysera och utvärdera det påverkansarbete som Trafikrådet bedrivit under åren fram till avtalstecknande.

I samverkan med och under ledning av Trafikverket har Region Gotland arbetat med framtagande och färdigställande av en åtgärdsvalsstudie för infrastrukturåtgärder på Fårö. Likaså har Region Gotland deltagit i arbetet med en åtgärdsvalsstudie för långsiktig hållbar tillgänglighet till och från Gotland.

Region Gotland har i nära samarbete med Trafikverket tagit fram en regional cykelplan för Gotland, vilken sändes på remiss den 25 oktober. Den regionala cykelplanen syftar till att främja ökad och säker cykling, och identifierar ett vägnät där tillgängligheten för

cyklister bör säkerställas. Här ingår även kollektivtrafiken i det som kallas kombinationsresor samt anslutningsvägar.

Region Gotland har även yttrat sig över Trafikverkets inriktningsunderlag för planrevideringen 2026–2033. Som ytterligare ett underlag till planrevideringen har Region Gotland deltagit i det storregionala transportpolitiska samarbetet “En Bättre Sits” med att ta fram en uppdaterad storregional systemanalys. Systemanalys 2024 antogs i maj av En Bättre Sits politiska styrgrupp, fastställdes i regionerna under hösten och lämnades över till Trafikverket i slutet av oktober.

Region Gotland har även genomfört en resvaneundersökning, samfinansierad med Trafikverket, för resor på Gotland.

Region Gotland har under året inlett samverkan med Trafikverket för kollektivtrafikens utveckling. Dels har det genomförts en framkomlighetsanalys som fungerar som underlag både till de ÅVS:er som genomförs och till kommande länsplan. Vidare handlar samverkan om att skapa tillgängliga, trygga och attraktiva hållplatser längs det statliga vägnätet.

Gemensamt för arbetet med åtgärdsvalsstudier och påverkansarbetet kopplat till färjetrafiken är att processerna ägs av Trafikverket. Samarbetet fungerar oftast bra och Region Gotland upplever att Trafikverket involverar Region Gotland i arbetet i den mån de olika processerna tillåter. Det som kan upplevas som en utmaning, särskilt kopplat till arbetet med åtgärdsvalsstudier, är att processerna i vissa fall inte har den framdrift som Region Gotland skulle önska. Arbetet med åtgärdsvalsstudien för en långsiktigt hållbar tillgänglighet till och från Gotland, vars vision är likalydande, har varit särskilt utmanande då Region Gotland inte funnit att visionens alla delar kunnat tas om hand i åtgärdsvalsstudien, då själva färjeöverfarten i stora delar avgränsats bort.

I genomförandeprogrammet för Klimat, miljö och energi är ett av målen till 2027 att få en kommersiell elflygslinje till Gotland. Region Gotland har tillsammans med Svenska Spel fortsatt det långsiktiga arbete som påbörjades 2022, ett nätverk för elflyg till Gotland. På Science Park Gotland bedrevs under året en förstudie på temat under våren, i vilken nätverket medverkade. Förstudien utmynnade i en färdplan för elflyg på Gotland med femton steg. Färdplanen presenterades på Almedalsveckan och slutjusterades under hösten. Under Almedalsveckan tecknade Region Gotland även fördjupade samarbetsavtal med två elflygstillverkare, Heart Aerospace och Elfly. Förstudien utmynnade också i en konferens om hållbart flyg som samarrangerades mellan Region Gotland, Svenska Spel, Science Park Gotland, Swedavia Visby Airport och Transportföretagen flyg. Samarbete har varit en framgångsfaktor i arbetet för elflyg på Gotland. Att olika organisationer fungerar på olika sätt, inte minst avseende hur ärenden behöver förankras, har varit en utmaning.

Region Gotland har i ett brett samarbete med Länsstyrelsen i Gotlands län, teleoperatörer, lokala tjänsteleverantörer och fiberföreningarna på Gotland, påbörjat ett arbete att försöka stärka tillgängligheten till bredband på Gotland. Idag nås över 92% av hushållen på Gotland av snabbt bredband, dvs med möjlighet till 1 Gbit/s. Den brist vi i arbetet vill komma till rätta med är det faktum att när bredbandsinfrastrukturen byggdes upp på Gotland så gjordes det socken för socken,

vilket har inneburit att vi idag har ett antal öar som inte är sammankopplade. Den förstudie som genomförs under 2024 syftar till att få fram ett underlag för ett projektgenomförande under 2025. Utmaningarna i att kunna genomföra projektet ligger framför allt i ekonomin. Fiberföreningarna är i de flesta fall inte speciellt kapitalstarka utan ett genomförande kommer med största sannolikhet kräva någon form av extern finansiering.

4.2 Beskriv hur ni inom detta område har arbetat med att integrera ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet för att möta samhällsutmaningarna.

En välfungerande och hållbar flyg- och färjetrafik liksom transporter på ön är viktigt för flera av målen i Vårt Gotland 2040. Kommunikationerna till och från Gotland har direkt påverkan på öns attraktions- och konkurrenskraft, ekonomiska utveckling och välfärd. Befolkningen på Gotland måste ha samma möjlighet att resa över kommungränsen som boende på fastlandssidan, oavsett socioekonomisk status.

Det tydligaste exemplet på hur Region Gotland i detta arbete integrerat hållbarhetsperspektiven är arbetet för elflyg. Gotland är beroende av flygtrafik, men måste kunna flyga hållbart. För att ställa om inrikesflyget är elflyg en viktig pusselbit. Här har samverkan med andra organisationer varit en viktig framgångsfaktor, allra mest den med Science Park Gotland, som varit projektägare för den förstudie som genomförts.

Säkra och framkomliga transportsystem är viktiga för den sociala, miljömässiga och ekonomiska hållbarheten eftersom den gotländska befolkningen bor utspridd över ön. Ett stort arbete under året har varit att ta fram en remissversion av en regional cykelplan. Cykelplanen tar sin utgångspunkt i hur cykling är viktigt ur samtliga tre hållbarhetsperspektiv – för folkhälsan, för klimatet och miljön och för samhälls- såväl som privatekonomin. Resvaneundersökningen som genomfördes under året ger verktyg för hur bättre och mer miljövänliga resmöjligheter kan skapas för alla på Gotland.

Att utveckla Gotlands kollektivtrafik till en attraktiv service och samhällsfunktion ökar möjligheten att uppnå en ökad marknadsandel bland de motoriserade resorna. För att klara detta måste framför allt turutbud och kollektivtrafikens öppettider öka. Även om åtgärderna inte är genomförda så har Region Gotland beslutat om ett nytt stadsbusslinjenät med en utbudsökning på över 100 % och med utökade öppettider. Under pågående regionbussutredning finns samma inriktning, dock endast med en ökning av ca 20 % av utbudet. I samverkan med trafikoperatören så har Region Gotland sett över möjligheten att ha eldrivna fordon, som är mer energieffektiva fordon i trafik än vad som är i nuläget.

Precis som att de fysiska kommunikationsvägarna är av stor vikt för utvecklingen av ön, så gäller samma förhållande för de digitala kommunikationerna. Vi såg, inte minst under pandemin, hur tillgången på en väl fungerande infrastruktur möjliggjorde för många att kunna arbeta på distans från sina sommarbostäder och hem. Tillgången till

en hållbar digital infrastruktur med bredband och 5G/6G kommunikation är vital för öns konkurrenskraft och ekonomiska utveckling.

4.3 Beskriv hur ni har beaktat olika territoriella perspektiv i arbetet inom detta område.

Region Gotland är Sveriges enda ö-region och det skapar särskilda utmaningar kopplade till transportsystemet. Region Gotland arbetar därför mycket aktivt framför allt inom ramen för Trafikrådet för bättre kommunikationer till och från ön. Arbetet inom ramen för nätverk för elflyg har samma syfte. Här är samverkan med parterna i Trafikrådet såväl som i nätverket för elflyg en viktig framgångsfaktor. En utmaning är att Gotlands viktigaste transportinfrastruktur, flyg- och färjetrafiken, i mångt och mycket ligger utom Region Gotlands egen kontroll.

Att åtgärder ska ske över hela ön för att understödja regional utveckling och Gotlands landsbygder är en grund vid prioriteringen av åtgärder i länsplanen samt i beslut om prioriteringsordning för nya åtgärdssvalstudier och det har varit en utgångspunkt i framtagandet av en regional cykelplan.

I kollektivtrafikens antagna stadsbusslinjenät har Region Gotland fastställt att även flygplatsen ska nås med stadsbuss. Samma linje trafikerar då även hamnen via busstationen. Vidare arbetar vi utifrån att regionbussar och stadsbussar ska ha en tydlig och enkel bytesmöjlighet för att göra resan över stora delar av Gotland så smidig som möjligt. Vi har även i uppdrag att under 2025 påbörja utredning för att utveckla vår anropstyrda trafik, Närtrafiken. Detta följer Gotlands kollektivtrafiks regionala trafikförsörjningsprogram. Där är det kravställt att Närtrafiken ska finnas tillgänglig minst varje vardag i jämförelse med två dagar i nuvarande erbjudande.

Ö-läget skapar en speciell situation även när det gäller den digitala kommunikationen. Region Gotland arbetar tillsammans med Länsstyrelsen och marknadens operatörer, för att säkerställa en redundans på bland annat fiberkablarna mellan Gotland och fastlandet. Nya tekniska lösningar som exempelvis StarLink, internetaccess via satellit, undersöks och provas aktivt för att kunna användas i händelse av att andra kommunikationsvägar slås ut.

4.4 Beskriv vilka prestationer ni har uppnått under året inom detta område samt vilka mål prestationerna bidrar till.⁷

Region Gotlands deltagande i förstudien för elflyg till Gotland har lett till ett seminarium under Almedalsveckan och till en tvådagars internationell konferens om hållbart flyg i Visby. Region Gotlands engagemang i elflygsfrågan har även lett till tecknandet av avsiktsförklaringar om fördjupat samarbete med två elflygstillverkare. Arbetet har bidragit till målet i genomförandeprogrammet för klimat, miljö och energi att minst en operatör flyger kommersiellt med elflyg till och från Gotland och till målet i genomförandeprogrammet för näringslivets förutsättningar och innovation att Gotlands attraktionskraft är stärkt.

Region Gotlands arbete inom ramen för samarbetet i "En Bättre Sits" har bidragit till den uppdaterade systemanalysen 2024. Det bidrar till målet i Gotlands regionala utvecklingsstrategi Vårt Gotland 2040 om god tillgänglighet och hållbara kommunikationer.

Gotlands kollektivtrafik är den regionala trafikmyndighet/länstrafikbolag som har ökat mest i landet när det gäller antal nöjda resenärer, sett i procentenheter. Vidare har vi även ökat vår marknadsandel med en procentenhet från 7 % till 8 %.

Arbetet med att stärka tillgängligheten kommer bidra till effektmålet "God beredskap och god förmåga att hantera samhällsstörningar"

4.5 Om möjligt, beskriv vilka effekter ni har uppnått under året inom detta område samt vilka mål effekterna bidrar till.⁸ Ange om ni baserar resultatbeskrivningen på en uppföljning, utvärdering eller egen bedömning.

Region Gotlands arbete kopplat till elflyg bedöms leda till effekterna

- ökad kunskap hos gotländska aktörer om förutsättningar för elflyg med stöd av nätverket och dess aktiviteter (förväntade resultat)
- ökad förutsättningarna för etablering av elflyg (förväntade resultat)

De bedömda effekterna bidrar till målet i genomförandeprogrammet för klimat, miljö och energi att minst en operatör flyger kommersiellt med elflyg till och från Gotland och till målet i genomförandeprogrammet för näringslivets förutsättningar och innovation att Gotlands attraktionskraft är stärkt.

Region Gotlands arbete inom ramen för det storregionala transportpolitiska samarbetet "En Bättre Sits" och framtagandet av systemanalys 2024 bedöms leda till effekten att Gotlands möjlighet att påverka stärks, och bidra till målet om god tillgänglighet och hållbara kommunikationer.

---

⁷ För definitioner och exempel av resultat i form av prestationer och effekter samt aktuella mål, se s. 3–4 i *Anvisningar*.

⁸ Ibid.

5. Anslag 1:1 Regionala utvecklingsåtgärder

Observera! Maximalt antal tecken inklusive blanksteg för frågorna 5.1–5.3 är sammanlagt 8 000. Beskriv genomgående i frågorna 5.1–5.3 eventuella utmaningar och framgångsfaktorer i genomförandet.

5.1 Har anslaget bidragit till att nå målen i:

- den regionala utvecklingsstrategin?

Ja

Nej

Om ja, beskriv hur anslaget har bidragit till att nå målen. Om nej, beskriv varför anslaget inte har bidragit till att nå målen.

Region Gotland har beslutat om **27 mkr** i regionala utvecklingsmedel (anslag 1:1) under verksamhetsåret 2024. Totalt har **14 projekt** och **två förstudier** beviljats finansiering. 16,5 mkr (61 % av beviljat anslag) har utgjort medfinansiering till ERUF-projekt. Samtliga beslut har utgjorts av projektstöd. **26 företagsstöd** har beviljats med sammanlagt **2,9 mkr**. Ett investeringsbidrag inom Kommersiell service har beviljats på 482 865 kronor.

Jämfört med föregående år beviljades något fler projekt, och 3 mkr mer i projektmedel. Flertalet projekt sökte även medfinansiering inom ramen för den europeiska regionala utvecklingsfonden (ERUF).

Region Gotlands finansieringsplan (reviderad och fastställd av regionstyrelsen 2024-05-30) och den regionala utvecklingsstrategin *Vårt Gotland 2040* är vägledande för samtliga nya beslut om stöd, oberoende av stödtyp. Regionstyrelsen har fastställt en indikativ fördelning där 50% av anslag 1:1 ska gå till insatser som bidrar till något av Gotlands tre utpekade styrkeområden (mat och livsmedel, besöksnäring och näringslivets energiomställning). 10% avsätts till insatser som ska stärka Region Gotlands kapacitet som regionalt utvecklingsansvarig och 5% ska gå till Forskning och utvecklingsprojekt med regionalt utvecklingsfokus. Resterande 35 % av medlen avsätts för övriga prioriterade områden i den regionala utvecklingsstrategin.

- nationellt och regionala program för Europeiska regionala utvecklingsfonden?

Ja

Nej

Om ja, beskriv hur anslaget har bidragit till att nå målen. Om nej, beskriv varför anslaget inte har bidragit till att nå målen.

Merparten av projekt som finansieras med anslag 1:1 är projekt som också finansieras av Europeiska regional utvecklingsfonden och bidrar till målen nationellt och i vårt ERUF-program Småland och öarna.

- program för Europeiskt territoriellt samarbete (Interreg)?

Ja

Nej

Om ja, beskriv hur anslaget har bidragit till att nå målen. Om nej, beskriv varför anslaget inte har bidragit till att nå målen.

Två projekt som har beviljats medel från anslag 1:1 har också sökt medel från Interreg. (Interreg Baltic Sea Region och Interreg Central Baltic) Beslut angående dessa två projekt kommer i slutet av året och/eller i början av nästa år.

- i förekommande fall omställningsplanen för Fonden för en rättvis omställning?

Ja

Nej

Ej aktuellt

Om ja, beskriv hur anslaget har bidragit till att nå målen. Om nej, beskriv varför anslaget inte har bidragit till att nå målen.

Anslaget i sig har inte bidragit till målen i omställningsplanen för Fonden för en rättvis omställning men Region Gotland har en rådgivande funktion när det gäller Fonden för en rättvis omställning och målen däri harmonierar med energi- och klimatomålen i den regionala utvecklingsstrategin Vårt Gotland 2040.

- 5.2 Beskriv hur hänsyn till ekonomisk, social (inklusive jämställdhet och integration) och miljömässig hållbarhet har påverkat regionens beslut om medel till projektverksamhet, regionala företagsstöd och stöd till kommersiell service.

Alla projekt som beviljas medel från anslag 1:1 harmoniserar med prioriteringar och effektmål i den regionala utvecklingsstrategin, som har ambitionen att beskriva tillstånd i samhälle och miljö som vi vill ha och som regionala utvecklingsinsatser ska bidra till. De olika effektmålen relateras till de olika hållbarhetsdimensionerna och agenda 2030. Samtliga beslut om medfinansiering har utgått från prioriteringar och effektmål i den regionala utvecklingsstrategin Vårt Gotland 2040. Detta betyder att samtliga beviljade projekt utifrån sitt bidrag till effektmålen i Vårt Gotland 2040 också kan relateras till målen i Agenda 2030. Dessutom har samtliga projekt som sökt medfinansiering av 1:1 medel inom ramen för utlysningar i den europeiska regionala utvecklingsfonden (ERUF) redovisat hur projektaktiviteter och måluppfyllelse bidrar till specifika mål i Agenda 2030.

Projekt som har beviljats under 2024 förväntas bidra till följande mål i Agenda 2030:

- Mål 3. God hälsa och välbefinnande
- Mål 7. Hållbar energi för alla
- Mål 9. Hållbar industri, innovation och infrastruktur
- Mål 11. Hållbara städer och samhällen
- Mål 14. Bevara och nyttja haven på ett hållbart sätt

5.3 Beskriv hur olika territoriella perspektiv har beaktats och påverkat beslut om medel.

Ö-läget innebär särskilda utmaningar att hantera olika typer av samhällsstörningar, framför allt vad gäller geografiska, resursmässiga och logistiska förutsättningar. Internationellt samarbete, internationella projekt och nätverk, särskilt med andra ö- och kustregioner inom EU ger Gotland utvecklings- och konkurrenskraft.

Projekt som beslutades under 2024 beviljades med ambitionen att prestationer och effekter ska bidra till följande effektmål i Vårt Gotland 2040:

Effektmål 1: En god, jämlik och jämställd hälsa (725 tkr)

- Förstudie inför aktionsplan för ungas psykiska välbefinnande på Gotland

Effektmål 5: Ett klimatneutralt Gotland (9,3 milj.)

- Förstudie Elflyg på Gotland
- Predictive Movement - Transporter stöder landsbygder ett system
- Gotländsk mat och besöksnäring i transformation
- Viable Cities – Klimatneutrala Gotland 2030

Effektmål 6: Ett energisystem baserat på förnybar energi (2 milj.)

- Tariff 2.0
- RESTOR

Effektmål 8: Hållbara kretslopp (1 293 167 kr.)

- BalticBlueBizConnect

Effektmål 10: God konkurrenskraft och tillväxt i näringslivet (11 milj.)

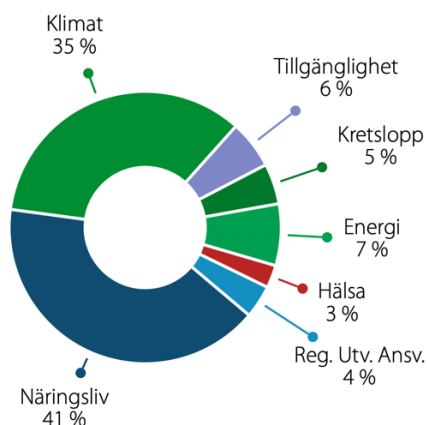
- S3-plattform i Sydost
- Förstudie Spelkluster på Gotland
- Forskningsamverkan för regional utveckling

Effektmål 12: God tillgänglighet och hållbara kommunikationer (1,5 milj.)

- Gåpod

Regionalt utvecklingsansvarig-projekt (1 milj.)

- Uppföljning, utvärdering och lärande
- Nyps förvaltning 2024
- Strategisk planering i det regionala utvecklingsarbetet

6. Analys, uppföljning och utvärdering

Observera! Maximalt antal tecken inklusive blanksteg för frågorna 6.1–6.3 är sammantaget 5 000.

Ange i frågorna 6.1–6.3 vilka aktörer (kommuner, statliga myndigheter inklusive länsstyrelser, organisationer, till exempel det civila samhällets organisationer, och näringslivet) ni har samverkat med inom detta område samt hur samverkan har bedrivits och fungerat.

Beskriv genomgående i frågorna 6.1–6.3 eventuella utmaningar och framgångsfaktorer i genomförandet.

6.1 Beskriv hur ni har tagit tillvara erfarenheter och kunskaper från analyser, uppföljningar och utvärderingar i det regionala utvecklingsarbetet.

Förutom det lärande som sker inom respektive sakområde mellan de samverkansrelationer som finns för arbetet med regional utveckling så har följande insatser genomförts avseende uppföljning, utvärdering och analyser;

- Kontinuerlig uppföljning av status i projektportföljen avseende 1:1 anslaget i relation till Region Gotlands finansieringsplan och RUS målen
- En årlig RUS rapport och konferens genomförs inför vilka Region Gotland följer upp vad som hänt utvecklingsmässigt i relation till mål i RUS 2040 och tillhörande genomförandeprogram som tar sikte på 2027. RUS konferensen bereds i enlighet med beslutad samverkansstruktur för RUS arbetet främst tillsammans med Länsstyrelsen i Gotlands län och Uppsala universitet.
- Under året har konsultstöd upphandlats för en utvecklingsprocess för att ta fram en mera systematisk modell för arbetet med uppföljning, utvärdering och lärande. Årets utvecklingsinsats har fokuserat Region Gotlands arbete med 1:1 medlen. Nästa steg är att bygga på modellen med fokus på insatserna för regional utveckling i relation till RUS målstruktur.

6.2 Beskriv hur ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet har integrerats i analyser, uppföljningar och utvärderingar.

Inga specifika uppföljningar eller utvärderingar har gjorts med endast detta fokus. I modellutvecklingen som nämns ovan har t.ex. hållbarhetssäkring av beslut gällande 1:1 medel varit en del av arbetet. Det krävs fortsatt utvecklingsarbete både nationellt och regionalt för att hitta bästa möjliga sätt att systematiskt följa upp och utvärdera de tre hållbarhetsaspekterna ur någon form av systemperspektiv för att det fullt ut ska gå att dra meningsfulla slutsatser om hur väl hållbarhetsaspekterna har integrerats i genomförandet av det regionala utvecklingsarbetet och därigenom i analyser, uppföljningar och utvärderingar som ett underlag för ett vidare lärande.

6.3 Beskriv hur olika territoriella perspektiv har beaktats i analyser, uppföljningar och utvärderingar.

Region Gotland får stöd via instrumentet för tekniskt stöd, som är EU:s program för att bistå med skräddarsydd sakkunskap för utformning och genomförande av reformer. EU-kommissionens generaldirektorat för stöd för strukturreformer, Structural Reform Support (GD Reform), samordnar instrumentet.

Gotland deltar i projektet tillsammans med partners från Sverige, Grekland och Kroatien. Projektet genomförs i Sverige i samarbete mellan Landsbygds- och infrastrukturdepartementet, Region Gotland och Öckerö kommun. Syftet är att förbättra de tre ländernas flernivåstyre att utforma och implementera effektiva strategier för att utveckla öarnas ekonomi, främja den gröna och digitala omställningen samt förbättra medborgarnas välbefinnande. Målen är ett förbättrat flernivåstyre med utgångspunkt i öars utveckling, framsynthet, motståndskraft och ekonomiska resultat på öar i de tre mottagarländerna.

OECD är kontrakterad partner för genomförande av projektet. OECD har 2024 genomfört studiebesök i de tre länderna, tagit fram en rapport om insularitet i Sverige innehållande rekommendationer för nationell, regional och lokal nivå. Preliminära resultat visar på att det finns fog för att synliggöra vari insulariteten är särskiljande från övriga territoriella strukturellt begränsande verkligheter, såsom bergsregioner och avlägsna rurala områden på fastlandet. De största utmaningarna består av:

- Småskalighet på marknaderna (brist på agglomerationsfördelar), högre kostnader (inkl. transport), minskad institutionell kapacitet
- Specifikt för öar utan fast förbindelse med fastlandet: Transportlogistik till fastlandet, utmaningar med bostäder och obalanser i åretruntboende, förvaltning av naturresurser
- Gemensamt med avlägsna landsbygdsområden: Demografisk nedgång, begränsad finansiell kapacitet, arbetskraftsbegränsningar, tillhandahållande av tjänster

Därtill har Region Gotland i samarbete med Landsbygds- och infrastrukturdepartementet och Öckerö kommun en workshop i Stockholm den 14–15 november om island-proofing och användning av data med finansiellt stöd av EU-kommissionens TAIEX (Technical Assistance and Information Exchange). TAIEX är EU:s verktyg för institutionsuppbyggnad, som mobiliserar expertis från den offentliga sektorn i EU:s medlemsstater i en Team Europe-anda för att stödja reformprocesser runt om i världen.